

Uzun və mənalı bir yaradıcılıq yolu keçmiş, həyatının əlli ilini milli teatr sənətimizin inkişafı və təşəkkülünə həsr etmiş və səhnəmizdə biri-birindən fərqli, unudulmaz obraz və xarakterlər yaratmış sənət ustası və aktrisalığımızın biri də Respublikanın Xalq Artisti Ella Yaqubovadır.

Keşməkeşli həyat və yaradıcılıq yolu keçmiş ilk peşəkar Azərbaycan aktrisası Göyərçin xanım başda olmaqla, daha sonralar Fatma xanım Muxtarova, Yeva Olenskaya, Əzizə Məmmədova, Şövkət Məmmədova, Sona Hacıyeva, Mərziyə Davudova, Fatma Qədiri, Barat Şəkinskaya, Hökümə Qurbanova, Leyla Bədərbəyli, Mirvari Novruzova, Məhluqa Sadiqova, Sofiya Bəsirzadə, Nəsimə Zeynalova, Ətayə Əliyeva, Zəroş Həmzəyeva, Rəmziyyə Veyselova, Sədayə Mustafayeva və s. kimi görkəmli sənət və səhnə ustalarının yaradıcılıq ənənələrindən bəhrələnən və bu aktrisaların etik, estetik prinsiplərini davam etdirən Ella Yaqubova öz şəxsi həyat və yaradıcılığında bir sıra çətinliklərə məruz qalsa da, bu problemlərə sinə gərəkərək xoşbəxt səhnə taleyinə malik olan bir sənətkar kimi yetişmişdir.

Onun milli teatr sənəmizdə canlandırdığı sayı üç yüzü aşmış obraz və xarakterləri mədəni, ictimai həyatımızda hər zaman ciddi bir hadisəyə çevrilmiş, oynanmış olduğu pyeslərin tamaşası və bu tamaşalarda ifa etdiyi rollar uzun müddət teatrın repertuarında qalmış, teatr camiasının diqqətini cəlb etmiş, tamaşaçıların və teatrsevərlərin yaddaş saxlamasında dərinləşən - dərinizə buraxmışdır.

E.Yaqubova öz yaradıcılığını müasir həyatla, yeni cəmiyyət quran insanlarla sıx bağlamış, səhnədə müasir insanları obrazlarını yaratmağa ciddi həvəs göstərmişdir. Onun bir çox sənətkarlıq qələbələri məhz həm klassik, həm də çağdaş pyeslərin səhnə təcəssümü ilə əlaqədardır.

Məlum həqiqətdir ki, artist həyata fəal münasibət bəsləməklə onun inkişafına bilavasitə, kömək etmək istəyir. O, istər klassik, istərsə də müasir pyeslərin tamaşalarında oynadığı hər bir rolda həyat hadisələrinə öz vətəndaşlıq münasibətini, məhəbbət və nifrətini aydın şəkildə təzahür etdirir. Onun qəhrəmanları həmişə ideal adam olmur, bəzilərini həyatın çətin yollarında səhv edir və büdrəyir; lakin bu qəhrəmanlar öz təmiz və pak məneviyyətləri ilə hər cür çətinliklərə, məhrumiyyətlərə dözdür, tab gətirir və qalib gəlirlər.

Görkəmli sənət xadimləri bir qayda olaraq öz qəhrəmanlarını həmişə hərəkətdə, inkişafda verməklə məhəbbət istəyirlər ki, dünyanı dəyişdirməyə qadir olan insanlar, eyni zamanda öz məneviyyətlərini da təkmilləşdirir və gözəlləşdirirlər. Bu mənada Ella xanım Yaqubovanın müxtəlif illərdə səhnəmizdə etirafı bir ürəkə yaradıdığı Səma Ana, Almaz, Sara, Maral xanım, Mariya Antonovna, Melita, İnessa, Pəri xanım və s. kimi obrazların hər biri ayrı-ayrılıqda incə sənətkar zövqü ilə işlənmiş, aktrisanın füsunkar səhnə məlahətinə malik olduğu bir daha sübuta yetirmişdir. Oynadığı hər bir tamaşada bir aktrisa kimi həyata nikbin nəzərlərə baxdığına, yaradıcılığı ilə dövrümüzün nəbzini duyduğuna, ona tapşırılan rolların öhdəsindən məharətlə gəldiyinə görə E.Yaqubovanın oynadığı rollar hər zaman öz dərin fəlsəfi məz-

Əyalətdə teatrımızı yaşadan sənətkar!

munu, maraqlı ifa tərz, yüksək peşəkartlıq keyfiyyətləri ilə teatrsevərlərin diqqət mərkəzində yayınmamışdır.

Ona tapşırılan rollar üzərində ürkədən işləmək, yaratdığı obrazlara canı-dildən bağlı olmaq, onlarla daxilən və mənən yaşamaq Ella xanımın rəngarəng sənət palitrasında özünəməxsus cəhətləri ilə fərqlənən başlıca xüsusiyyətləridir.

Ella Yaqubova həm faciə, həm dram, həm də komediya janrında yazılmış olan pyeslərin tamaşalarında oynadığı rollara və personajlara böyük sənətkar tələbkarlığı kriteriyaları ilə yanaşmışdır. Onun indiyə qədər oynadığı obrazları və rolları üç qismə bölmək mümkündür.

1. Işıqlı, incə yumorla, bəzən kəskin satira ilə dolu olan komik tamaşalar: "Nənələr erə gedir" (Müəllif Pərvin, quruluşçu rejissor, Azərb. Əməkdar İncəsənət Xadimi Bəhram Osmanov) tamaşasında ifa etdiyi qulağı ağır eşidən, az danışan, keçmiş macərə dolu həyatının həsrətini çəkib, onun nostaljiyası ilə yaşayan amma son dərəcə plastik və çevik olan Məsi arvad; Mirzə Fətəli Axundovun "Sərgüzəşt-i vəzir-i xani Lənkəran" (quruluşçu rejissor, Respublikanın əməkdar artisti Xəzər Gəncəli) tamaşasındakı tədbirli, hiyləgər, zəki, mövcud olan hər bir çətin və çətinməz vəziyyətdən ustalıqla baş çıxaran, öz əməli ilə şeytana papiş tikən təcrübəli Pəri xanım; görkəmli ukrayna yazarı N.V.Qoqolun "Müfəttiş" əsərindəki naz-nemət içərisində böyümüş başboş, bayağı, səfəh Mariya Antonovna (quruluşçu rejissor, Respublikanın Xalq artisti Zülfüqar Abbasov) tamaşa və rolları bu qəbildəndir.

2. Qadın və cəmiyyət, məhəbbət və xəyanət, azadlıq və mübarizə problemlərini həll edən tamaşalarda: Cəfər Cabbarlının "Almaz"ında Almaz, "Solğun çiçəklər"ində Sara, "Yaşar"ında Tanya, Süleyman Sani Axundovun "Bir eşqin nəticəsi"ndə Maral xanım, M.F. Axundovun "Hacı Qara"ında Sona xanım, Nazim Hikmətin "Bayramın birinci günü" tamaşasında Fəxründə, qırğız yazarı Mar Bayciyevin "Duel" əsərində Nazlı, İlyas Əfəndiyevin "Məhv olmuş gündəliklər" pyesində Anjel, Mehdi Hüseynin "Cavanşir"ində Reyhan, bra-

zilyalı yazarı Gilyermo Fiqeyredonun "Ezop"unda Melita;

3. Öz miqyası və emosionallığı ilə tamaşaçıları düşündürən faciə və dramlarda:

Hüseyn Cavidin "Ana"pyesindəki Səma Ana, Cəfər Cabbarlının "Ay-din" əsərində Gültəkin, Süleyman Sani Axundovun "Eşq və intiqam faciəsində Həcər xanım bu qəbildən olan obrazlar silsiləsinə daxildir.

Xüsusilə, H.Cavidin "Ana" tamaşasında aktrisanın oynadığı Səma obrazı onun yaradıcılığında özünəməxsus bir yer tutur.

Bəşəriyyətin ziddiyyətli, mürəkkəb həyat yolundan əzli müqəddəs, pak əməllərini, vicdan səfligini ümdə xüsusiyyətlərini bir obrazın simasında cəmləşdirməyə çalışmış aktrisa oynadığı rolda ideal ana - qadın obrazı bəzən müvəffəq olmuşdur.

E.Yaqubovanın ifasında ideal ana-qadın obrazı Səma Ana Dağıstan elində bir kənddə yaşayan çərəkəz qadınıdır. Bu tamaşada obrazların simasında insanlar iki qismə bölünür. Birinci cəbhədə saf ürkəklilər, pak əməllilər, insanlıq şərafətini, ləyaqətini uca tutan mərədanə adamlar, o biri cəbhədə isə nəfisin əsiri olan, öz mənafeyi və şöhrəti üçün hər dəqiqə xəyanət və cinayət törətməyə hazır olan adamlar dayanmaqdadır. İki cür məneviyyətin, əxlaqın qarşılaşdığı, mübarizə apardığı və faciələrə, göz yaşlarına gətirib çıxaran böhranlı anlarda belə E. Yaqubovanın ifa etdiyi Səmanın ana qururu, qadın ləyaqəti sarsılmaz. E.Yaqubova-Səma bütün əzabları, məhrumiyyətlərə dözdür, lakin insanlıq, mərədanəlik şərafətini uca tutur. Aktrisanın ifasında elin, ata-babalarının əzali adətləri ilə təbiyyə əməli adicə bir kəndli qadını olan Səmanın uzaqlarda olan yeganə oğlu Qanpoladın intizarla yolunu gözlədiyi görrürük. Lakin Qanpoladın gəlmək xəbərini eşidən dəliqanlı və əsil nəcəbəti ilə lovgalanan Orxan ismət nail olmaq üçün onun nişanısını xəyanətlə aradan götürməklə istəyir. Qanpolad yolda qarşısını kəsmiş qanlısından intiqam alıb, iki nəfəri öldürsə də, özü də Orxanın təhrik etdiyi Murad tərəfindən vurulur.

E. Yaqubova ana obrazını təmamlamaq, ona məxsus əsas mə-

nəvi keyfiyyətləri açmaq üçün ədibin pyesdə göstərdiyi kulminasiya anından bacarıqla istifadə edir. Qatil Murad loqib və intiqamdan yaxa qurtarmaq üçün bilmədən anadan - Səmadan sığınacaq istəyir. Murada sığınacaq verən, onu təqiblərdən qoruyan E. Yaqubova - Səma, oğlunun qatili olduğunu bildikdə belə onu əfv edir. Yeganə oğlu öldürülmüş, ümidləri puça çıxmış, ananı övladının cənazəsi üstündə qatili əfv etməyə sövq edən nədir sualına Ella Yaqubova öz ifası ilə belə cavab verir: Aman istəyəni, qəribi, cani olsa belə xalq heç vaxt nəümid qoymamışdır. Ella Yaqubova öz ifası ilə bir daha bəyan etməyə çalışır ki, insanları nəfəsə qıl edən, bir-birinin qatilinə çevirən, cinayətlərə sövq edən yalnız onların mövcud olduqları şəraitdir.

E.Yaqubova qəhrəmanının hiss və həyəcanlarını, düşüncə və duyğularını sünillikdən uzaq olan səmimi

Yaqubovanın oynadığı portretlər qarşısında heç vaxt unudulmayacaqdır. İstər Gəncə, istər Ağdam, istərsə Mingəçevir teatrlarının səhnəsində yaratdığı obraz və xarakterlər Ella xanıma ə..! sənət şöhrəti gətirmişdir. Təsədüfi deyildir ki, o hələ 2008 və 2017-ci illərdə Prezident mükafatı, 2009-cu ildə Respublikanın Əməkdar Artisti fəxri adına, 2013-cü ildə "Tərəqqi" medalına, nəhayət 2018-ci ildə isə Respublikanın Xalq Artisti fəxri adına layiq görülmüşdür.

Ella xanım rollarını obyektiv və şüurlu sənətdə yaşayan və yaradan bir sənət ustasıdır. O, öz həyatının hər anında hansı rolu daha yaxşı oynaya biləcək zərurətini doğru duyur və biz tamaşaçılar onun indiyə qədər ifa etdiyi obrazlara nəzər yetirdikdə onun yaradıcılığında leytmotiv kimi keçən, özünə xas olan yaradıcılıq qayasına rast gəlirik. Aktrisanın yaratdığı bütün obrazlarda insana qarşı böyük məhəbbət və mehribanlıq, sə-

boyalarla tərənnüm edir və canlandırmaya çalışır.

Təsədüfi deyildir ki, Respublikanın Xalq artisti, rejissor Firudin Məhərrəmovun quruluş verdiyi bu tamaşada yaratmış olduğu Ana obrazına görə Ella Yaqubova Azərbaycan Teatr Xadimləri İttifaqının təsis etdiyi "Qızıl Dəviş" mükafatına layiq görülmüşdür.

Qısa bir müddət Gəncə Teatrında işləyən, 1969-cu ildən bu yana yaradıcılıq fəaliyyətini birləşəlik Mingəçevir Dövlət Dram Teatrı ilə bağlayan sənətkar ilk əsas rolunu da həmin il məhz bu səhnədə oynamış, C.Cabbarlının "Almaz" tamaşasında Almaz rolu ilə ilk yaradıcılıq imtahanını uğurla vermişdir.

Həsən Ağayev, Məmməd Burçaliyev, Nəsir Sadiqzadə, Yusif Bağirov, Vaqif Şərifov, İdirim Cabbar, Zülfüqar Abbasov kimi istedadlı rejissorlarla çalışaraq onların sənət məktəbində yetişən Ella Yaqubova bütün rollar üzərində yaradıcılıq işi apararkən tamaşadan - tamaşaya kamill, bitkin ifadə vasitələrinə malik xarakterik cizgilər tapmış, özünün yaradıcılıq məqsədlərini obrazlı və klassik şəkildə həll etmiş, incə qrafik xətlərlə oynadığı personajların psixoloji partiturasını yarada bilmişdir.

Ella xanım özündə ən yüksək illüvi hissələri birləşdirən bir insandır. Dostları, yaxınları, xüsusilə teatrda çalışan digər gənc həmkarlarıyla rəftarında son dərəcə mehriban və qayğıkeş bir sənətkardir. O, bir qayda olaraq hal-hazırda çalışdığı Mingəçevir Dövlət Dram Teatrında yaşca özündən kiçik aktyorlara, xüsusilə də gənc nəslə onların sənətkar kimi yetişib formalaşmasında öz köməyini əsirgəmir, zəngin yaradıcılıq imkanlarının sirlərini vaxtaşırı gənclərə tələq etməyi vacib bilir, teatrın nəzdində yaranmış "Ümid" studiyasına rəhbərlik edərək titrək addımlar atıb səhnəyə yeni qədəm qoymuş gənclərin qayğısına qalır, öz məsləhət və tövsiyələri ilə onları doğru yaradıcılıq istiqamətinə kökləyir, yeri gəldikcə onlara hətta maddi və mənevi dəstək olur.

Əyalətdə milli teatrımızın başını uca tutan, onun hər vaxtda yaşamağı uğrunda mücahidə edən və bu səhnədə 300-dən artıq rol yaradan Ella

mimiyyə və qayğıkeşlik, həssaslıq və kövrəklik, insansevərlik və xeyir-xahılıq hissələri özünün parlaq əksini tapır. Respublikanın Xalq artisti Ella Yaqubova haqqında qeydlərimə təxminən teatrşünas, regional teatrlar üzrə mütəxəssis hörmətli Anar Burçaliyevin səhnə ustası haqqında vaxtı ilə qələmə aldığı sətirlərə yekun vurmaq istəyirəm. O, 2018-ci ildə nəşr etdiyi "Məqalələrim, rəssenziyalarım, öçerklərim və müsahibələrim" adlı kitabında yazır:

"Həyatda elə bir insan tapılmaz ki, o çətinliklərə, müqavimətə, sünü yaradılmış böhranlı vəziyyətlərlə rastlaşmasın, qarşılaşmasın. Ella xanım Yaqubovanın da həyatı, yaşayışı və fəaliyyəti ilə yaxından tanış olanda bu çətinliklərin, bu sünü sədlərin ondan da yan ötmədiyinin şahidi oluruz. Lakin o, qarşısına diyiylənən daşları göndərə başını heç vaxt itirməyib, sarsılmayıb, çəşib qalmayıb, inadlı bunları dəf etməyə özündə qüvvət tapıb, hər zaman özünü bir sənətkar kimi təsdiq edib".

...Deyərlər ki hər bir artist orkestrdəki müəyyən bir musiqi alətini xatırladır. Lakin elə sənətkarlar da vardır ki, onların yaradıcılığı bütöv bir orkestrin coşğun səsinə bənzəyir.

Əyalətdə milli teatrımızı yaşadan Ella xanım Yaqubova da məhz belə sənətkarlardandır.

Xəzər GƏNCƏLİ,
Əməkdar artist,
fəlsəfə doktoru